

בס"ד. ש"פ מקץ, שבת חנוכה, ה'תשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסרי'. ואיתא על זה בכמה מאמרים², דצריך להבין מהו ענין דרך חיים בהוספה על נר מצוה ותורה אור שנזכרו לפנינו³, והיינו, דכיון שיש כבר נר מצוה ותורה אור, א"כ, מה ניתוסף עוד ע"י דרך חיים. וביותר יוקשה ע"פ דברי הגמרא⁴ על הפסוק כי נר מצוה ותורה אור, תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור כו' משל לאדם שהי' מהלך בדרך⁵ כו' נודמנה לו אבוקה של אור (נר מצוה) ניצל מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים כו' כיון שעלה עמוד השחר (תורה אור) ניצל מחי' רעה ומן הלסטים כו'. וענינו בנמשל, שההליכה בדרך קאי על כללות ענין ירידת הנשמה למטה, שירדה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁶, וכיון שכל הדרכים בחזקת סכנה⁶, יש צורך באבוקה של אור ועד לאור היום (עלה עמוד השחר) להאיר את דרכו, שזהו"ע נר מצוה ותורה אור, ותורה מלשון הוראה⁷, שמורה לאדם את דרכו בחיים. וכיון שיש כבר לא רק אבוקה של אור (מצוה) אלא גם אור היום (תורה), מדוע אין זה מספיק עדיין, אלא צריך להיות גם הענין בדרך חיים.

ב) והענין בזה, כמבואר במאמרים⁸ (באותיות הקבלה), שע"י תורה ומצוות (נר מצוה ותורה אור) ממשיכים האור שכבר נמשך באצילות, והוא הנקרא יחוד זו"נ (וכידוע שנר הוא בחי' מלכות, ואור הוא בחי' ז"א⁹), אבל להמשיך אור חדש מא"ס ב"ה באצילות, שזהו הנקרא יחוד או"א, הרי זה ע"י מס"נ בק"ש, כמ"ש האריז"ל¹⁰ שיחוד

(6) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר פ"כ, ב. וראה לקו"ת אחרי כה, ג.
 (7) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. וראה זח"ג נג, ב.
 (8) אוה"ת נ"ך שם (ע' תקעא. ע' אישנט ואילך).
 (9) זח"ב קסו, א"ב.
 (10) ראה סה"מ תש"ג ע' 168. וש"נ.

(1) משלי ו, כג.
 (2) תו"א פרשתנו לב, ב. רד"ה כי נר מצוה באוה"ת חנוכה (בראשית כרך ז) תתתמ, ב.
 נ"ך ח"א ס"ע תקסח. ח"ג ע' א'שנו. קונטרס עץ החיים בתחלתו. רד"ה כי נר מצוה תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב ע' קכ).
 (3) סוטה כא, א (ובפרש"י).
 (4) כ"ה הגירסא בעין יעקב.
 (5) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

או"א נעשה ע"י מס"נ, וזהו הנקרא דרך חיים. וזהו שמלבד נר מצוה ותורה אור צריך להיות גם הענין דדרך חיים, ודוקא עי"ז ניתוסף עליו שבאין ערוך, שזהו העילוי דמס"נ לגבי קיום התומ"צ סתם, וכידוע פירוש המגיד¹¹ בדברי הגמרא¹² שמ"ש בפרשה שני' דק"ש ואספת דגנך גו'¹³, שמלאכתן נעשית ע"י עצמן, קאי בזמן שאין עושין רצונו של מקום, דכיון שבפרשה שני' דק"ש לא נזכר בכל מאדך (כמו בפרשה ראשונה דק"ש¹⁴), שהו"ע המס"נ, לכן נקרא עדיין אין עושין רצונו של מקום, ורק כאשר העבודה היא בכל מאדך, הרי זה נקרא עושין רצונו של מקום, ואז נעשית מלאכתן ע"י אחרים, כמ"ש¹⁵ ועמדו זרים ורעו צאנכם, כפי שיהי' לעתיד לבוא. ונמצא, שהתוספת חידוש דדרך חיים לגבי נר מצוה ותורה אור הוא ע"ד התוספת חידוש דלעתיד לבוא לגבי זמן הזה.

והענין בזה כפי שהוא בספירות, דהנה, נר מצוה הוא בחי' המלכות, ותורה אור הוא בחי' ז"א (כנ"ל). ולמעלה יותר, שנר מצוה הו"ע רמ"ח אברים דמלכא¹⁶, ותורה אור היא בחי' ראש ומוחין, דאורייתא מחכמה נפקת¹⁷. ודרך חיים הוא בחי' הכתר, שלמעלה גם מבחי' המוחין. ובפרטיות יותר יש בזה ב' ענינים¹⁸, שהרי דרך חיים היינו הדרך לבחי' חיים, וא"כ, הדרך היא בחי' אחת, והחיים הם בחי' עליונה יותר. והם ב' הפרצופים שבכתר, אריך ועתיק. והמשל לזה, כמו שצריך ללמוד איזה חכמה נפלאה, וצריך ללמוד תחילה הלשון שבו מלובשת החכמה ההיא, כמו ללמוד חכמת התורה צריך ללמוד לשון הקודש דוקא, כי בלשון אחר לא יובן כלל עיקר התורה, וכנודע שגם אותיות התורה רומזים לענינים כו', נמצא לימוד הלשון הוא דרך ומבוא שעל ידו תושג החכמה. וכך הוא ענין דרך חיים, שבחי' אריך הוא הדרך שבו ועל ידו יושג בחי' עתיק (אמיתית החיות) שהוא בחי' א"ס ממש.

וכללות הענין בזה, כמבואר בכמה מאמרים¹⁹ וביחוד בקונטרס עץ החיים²⁰, שענין דרך חיים קאי על פנימיות התורה (שהיא בחי'

(16) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א).
 (17) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א.
 (18) ראה אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'שסח.
 (19) ראה לקו"ת נצבים נג, ב.
 (20) ספט"ו.

(11) אור תורה עקב נג, סע"ג ואילך. וראה
 לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.
 (12) ברכות לה, ב.
 (13) עקב יא, יד.
 (14) ואתחנן ו, ה.
 (15) ישעי' סא, ה.

עץ החיים²¹) ועבודת התפלה²², שעייז ניתוסף בנר מצוה ותורה אור לא רק הוספה שבהדרגה, אלא תוספת חידוש שבאין ערוך, וכמו בלימוד התורה, שיהי נרגש בזה נותן התורה²³, והיינו, שההתקשרות עם נותן התורה היא בודאי ע"י לימוד התורה דוקא, אבל כדי שיורגש בזה נותן התורה, הרי זה ע"י דרך חיים דוקא, שהו"ע לימוד תורת החסידות ועבודת התפלה, שעייז נרגש נותן התורה בלימוד התורה. וע"ד הידוע בענין פנימיות אבא פנימיות עתיק²⁴, שפנימיות עתיק נמשך ע"י פנימיות אבא דוקא, אלא שצ"ל ניכר שיש בזה פנימיות עתיק. וכמו"כ המשכת נותן התורה היא ע"י לימוד התורה דוקא, אלא שצריך שיהי ניכר בזה נותן התורה, שזהו ע"י לימוד תורת החסידות ועבודת התפלה. ובפרטיות יותר, הנה ע"י לימוד תורת החסידות נמשך פנימיות עתיק כפי שהוא בפנימיות אבא²⁵, וע"י עבודת התפלה נמשך פנימיות עתיק כפי שהוא במקומו²⁵.

ג) וממשיך בכתוב: ודרך חיים תוכחות מוסר, היינו, שכדי לבוא להעילוי דרך חיים הרי זה ע"י תוכחות מוסר. והענין בזה²⁶, דהנה, מוסר הוא מלשון יסורים²⁷, אך אין הכוונה ליסורים דוקא ח"ו, כי אם מה שהאדם מכניע את עצמו, שזהו כללות הענין דאתכפיא, וכמארז"ל²⁸ קדש עצמך במותר לך, כי גם מה שהוא מותר ואינו נקרא קליפה לגבי האיסור שהוא מג' קליפות הטמאות שלמטה מנוגה, הרי זה נקרא ג"כ קליפה, ולכן, כדי שיהי גילוי בחי' עליונה יותר, צריך להיות קדש עצמך במותר לך. ועוד ענין בזה, שמוסר הוא גם מלשון קשר, כמו ננתקה את מוסרותימו²⁹, שהם חבלים לאסור ולקשור, והיינו, שכמו שכשאוסרים את האדם אינו יכול לילך הלאה כרצונו, כך היסורים (מה שהאדם מכניע את עצמו כו' כנ"ל) הם גדר שלא יוכל הרצון להתפשט, ומוכרח הרצון להיות כפוף ובטל לנפש האלקית. וענין הקשר הוא גם

תרס"ו. סה"מ תרצ"ו ע' 9 ואילך.
 (26) ראה אוה"ת נ"ך שם ע' א'ססה ואילך. וראה גם אוה"ת חנוכה תתתמו, א.
 (27) ראה זח"ב קסו, א ובמקדש מלך שם. הובא באוה"ת נ"ך שם.
 (28) יבמות כ, א. ספרי ופרש"י פ' ראה יד, כא. חרדים סוף חלק מ"ע מה"ת. וראה תניא פ"ו. ספכ"ו. פ"ל (לט, א).
 (29) תהלים ב, ג.

(21) ראה רע"מ בזח"ג קכד, ב. הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו. קונטרס עץ החיים פ"ג.
 (22) ראה קונטרס הנ"ל פ"כ.
 (23) ראה קונטרס הנ"ל פ"א. ובכ"מ.
 (24) ראה פרי עץ חיים שער הק"ש פט"ו. רמ"ז לזח"ג רס, ב. רעו, ב. לקו"ת נצבים מט, ד. סה"מ ה'ש"ת ע' 49 ואילך.
 (25) ראה ד"ה ויצא ד"ה וישלח —

לקשור ולחבר את נפש הבהמית שתהי' בטילה לנפש האלקית. וזהו ודרך חיים תוכחות מוסר, שע"י תוכחות מוסר, שהאדם קושר את עצמו שלא תהי' התפשטות רצונו בדברים זרים, ואוסר וקושר נה"ב לנה"א, שזהו התחברות ב' הפכים ממש שיתאחדו לאחדים, עי"ז מעורר למעלה התקשרות והתחברות א"ס ב"ה עם העולמות, שזהו"ע דרך חיים, להמשיך אור חדש ע"י המס"נ (כנ"ל ס"ב).

ד) וזהו כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר, שבזה נכלל כללות ענין העבודה מלמטה למעלה, שמתחיל מנר מצוה ואח"כ תורה אור, דאף שלכאורה הסדר הוא שתורה אור מביא לידי נר מצוה, כמארו"ל³⁰ גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, מ"מ, במדריגות העבודה הנה המדריגה היותר תחתונה היא נר מצוה, שהו"ע העשי' בפועל בלבד, והמדריגה שלמעלה מזה היא תורה אור, שהו"ע ההבנה וההשגה, והמדריגה היותר נעלית היא דרך חיים (שבאה ע"י תוכחות מוסר, כנ"ל ס"ג), שהו"ע המס"נ שלמעלה מהגבלת השכל.

אך הכוונה היא, שענין המס"נ, דרך חיים, לא ישאר בפני עצמו, אלא יומשך גם בנר מצוה ותורה אור. וכמובן גם מהמבואר לעיל (ס"ב) שנר מצוה ותורה אור הו"ע יחוד זו"ן, ודרך חיים הו"ע יחוד או"א, והרי אין הכוונה שיחוד או"א ישאר למעלה ח"ו, אלא שיומשך גם ביחוד זו"ן, ועד שיומשך למטה כו', אלא שכאשר נמשך מיחוד או"א הרי זה ענין נעלה ועמוק יותר. וכידוע שגם יחוד זו"ן נמשך מיחוד או"א ולמעלה יותר כו', כמבואר באגה"ק³¹, וכמו"כ לאידך גיסא, שגם יחוד או"א נמשך ביחוד זו"ן, אלא החילוק הוא, שיחוד זו"ן מצד עצמו הוא יחוד חיצוני, ויחוד או"א הוא יחוד פנימי, גם כאשר נמשך ביחוד זו"ן להוליד נשמות או לצורך ההשפעה למטה בכלל. ומזה מובן גם בעבודת האדם, שענין המס"נ, דרך חיים, צריך להיות נמשך בנר מצוה ותורה אור, והיינו, שגם כאשר עוסק בלימוד התורה וקיום המצוות, שהלימוד צריך להיות בשכל אנושי שהוא בהגבלה, ועאכו"כ בקיום המצוות שהם במדידה והגבלה עוד יותר מאשר לימוד התורה, שהרי בתורה אמרו רז"ל³² כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, גם כאשר אין זה זמן ומקום ההקרבה, כיון שהתורה אינה מוגבלת בזמן ומקום, משא"כ המצוות שמוגבלים

(32) ראה מנחות קי, א.

(30) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

(31) ס"כ (קלא, א).

בזמן ומקום³³, הנה בשעת מעשה צריך להיות מאיר אצלו ענין המס"נ שהוא בלי גבול, ובאופן שענין המס"נ גופא נמשך בנר מצוה ותורה אור. וע"ד ענין נר חנוכה, שמצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ³⁴, והיינו, שגם בחוץ, שבכללות הו"ע המעשה בפועל, כידוע בענין אף עשיתיו³⁵, אף הפסיק הענין³⁶, והו"ע נר מצוה ותורה אור שבהגבלה, הנה גם שם יהי מאיר ענין המס"נ שלמעלה מהגבלה, דרך חיים.

ועוד זאת, שכיון שזהו"ע של מס"נ, יחוד או"א ובחי' הכתר שלמעלה מהשתלשלות, הרי מובן, שזהו ענין של בלי גבול, ולכן, לא שייך לומר שלאחרי שמסר נפשו פעם אחת, אזי נסתיימה עבודתו, אלא יכול וצריך להוסיף בזה בעומק יותר, להיותו בלי גבול. ועפ"ז יובן ענין אמירת ק"ש פעמיים בכל יום³⁷, דלכאורה, כיון שכבר קרא שמע ואמר בכל מאדך, הרי מסר נפשו ומאודו [שהרי בשופטני לא עסקינן³⁸, אלא המדובר הוא אודות מי שאינו מרמה את הזולת ואת עצמו, ובאמרו בכל מאדך, הרי הוא אוחז בכך (ער האלט טאָקע דערביי), ומוסר נפשו ומאודו], וא"כ, כיצד שייך שיחזור ויקרא ק"ש עוד הפעם, הרי אין לו מה למסור עוד, כיון שכבר מסר את הכל. ובשלמא בנוגע לק"ש בכל יום, יש לבאר ע"ד משנת³⁹ בענין בא בימים⁴⁰, שבכל יום מתחדשת הנפש, ולכן צריך להיות עוד הפעם ענין המס"נ, אבל באותו יום עצמו, איך שייך מס"נ פעמיים בכל יום. אך הענין הוא, כאמור לעיל, שזהו ענין של בלי גבול. וע"ד משנת⁴¹ במק"א⁴¹ בענין יציאת מצרים, שצריך להיות לא רק בכל יום, אלא במשך כל היום כולו [ונתבאר, שיש סברא לומר שהחיוב דיצי"מ הוא עוד יותר מאשר החיוב דק"ש, כי החיוב דק"ש הוא רק פעמיים בכל יום, ואילו החיוב דיצי"מ הוא בכל רגע ורגע], ולכאורה, כיון שכבר יצא ממצרים וגבולים, כיצד שייך יציאת מצרים עוד הפעם. והביאור בזה, שזהו ענין של בלי גבול, ולכן, גם מה שנחשב ליציאה ממצרים וגבולים לגבי דרגא תחתונה, הנה לגבי דרגא עליונה יותר הרי זה נחשב עדיין למיצר וגבול, וכיון שהקב"ה הוא אין-סוף, שייך תמיד הענין של יציאת מצרים, ללא שיעור. וכן הוא גם בנוגע לענין המס"נ דק"ש, כנ"ל.

(38) ראה ב"מ מ, א. ובכ"מ.
 (39) שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו ס"ה ואילך (לעיל ע' 201 ואילך).
 (40) חיי שרה כד, א.
 (41) ראה גם תו"מ ח"ל ע' 267 ואילך.
 וש"נ.

(33) ראה לקו"ת במדבר יג, א. אוה"ת נ"ך שם (ע' תקע. ע' א'שנח).
 (34) שבת כא, ב.
 (35) ישע"י מג, ז.
 (36) ראה לקו"ת ר"פ בלק, ובכ"מ.
 (37) רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"א.

ה) **אמנם** ישנו ענין נוסף שצריך להיות עוד לפני נר מצוה (אלא שלא נזכר בכתוב מצד גודל הפשיטות שבדבר), שזהו"ע יראה תתאה וקבלת עול, שעז"נ⁴² ראשית חכמה יראת הוי", וכמו אמירת מודה אני והודו לה', שזהו יסוד והתחלת העבודה. אמנם, אף שענין זה הוא התחלת העבודה (שלפני התחלת הפסוק), הרי זה קשור עם דרך חיים (שבסיום הפסוק), שהו"ע המס"נ שלמעלה מהשגה. וע"ד משנת"ל⁴³ שיראה תתאה בדרגא הכי תחתונה קשורה עם יראה עילאה בדרגא הכי עליונה⁴⁴. וכידוע המבואר בכ"מ ובפרט בקונטרס העבודה⁴⁵ ההפרש שבין אהבה ליראה, שע"י אהבה מגיעים בבחי' הגילויים, וע"י יראה מגיעים בבחי' העצמות, ובבחי' העצמות לא שייך לחלק בין התפיסא שע"י יראה תתאה להתפיסא שע"י יראה עילאה, כיון שאין זה בגדר התחלקות, וכידוע מאמר הבעש"ט⁴⁶ העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו. וזהו שדוקא ע"י התחלת ויסוד העבודה, יראה תתאה וקבלת עול, באים לדרגות הכי עליונות. וזהו גם משנת"ל⁴⁷ בענין הגילוי דלעתיד לבוא, שהענינים היותר נעלים באים מהענין דעבדי דוקא, וכמ"ש⁴⁸ הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד.

(45) פ"ג (ע' 18).

(46) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)

בהוספות סרכ"ז. וש"נ.

(47) ד"ה ר"ש כו' הנה ישכיל עבדי (לעיל

ע' 247 ואילך). וראה גם ד"ה וישב שם.

(48) ישעי' נב, יג.

(42) תהלים קיא, יו"ד. וראה לקו"ת צו יג,

א. ובכ"מ.

(43) ד"ה וישב פ"ז (לעיל ע' 319).

(44) ראה תו"א הוספות קיד, ד. ביאורי

הזהר אמור לאדמו"ר האמצעי (פא, א"ב),

ולאדמו"ר הצ"צ (ח"א ע' תכג).